

XIV Dzień Judaizmu

Pieśni żydowskie

koncert w wykonaniu kantora
Toma A. Fürstenberga (Holandia)

Słowa / מילים

projekcja
Krzysztofa Kwiatkowskiego i Janusza Marciniaka

dawny budynek synagogi przy ul. Stawnej w Poznaniu

16 stycznia (niedziela) 2011 roku o godz. 18.00

Kantor Tom A. Fürstenberg jest potomkiem Salomona Benjamina Latza (1749-1829),
dzięki któremu powstał Szpital dla Ubogich,
a później Przytułek dla Starców i Znieдоłączniałych im. S. B. Latza.

Projekcja **Słowa / מילים** Krzysztofa Kwiatkowskiego i Janusza Marciniaka
będzie wizualną metaforą miłości słowa, która głęboko przenika i wyróżnia kulturę żydowską.
Słowa pieśni śpiewanych przez kantora Toma A. Fürstenberga ukażą się jako światło...,
tworząc nastrój wydarzenia i przypominając o pierwotnym przeznaczeniu budynku.

FUNDACJA
Synagoga Nowa
CENTRUM DIALOGU

אל מלא רחמים

El male rachamim

Boże pełen miłosierdzia

Modlitwa za ofiary terroru faszystowskiego

אל מלא רחמים שוכן בפרומים, המצא
מנוחה נכונה על פני השכינה, במעלות
קדושים וטהורים כזוהר הרקיע מזהרים
אל כל הנשמות של יש מאות רבבות אלפי
ישראל, חללי השואה, אנשים ונשים,
ילדים וילדות, כלם קדושים טהורים, בהם
גאונים וצדיקים, ארזי הלכנון ואדירי
התורה, שנהרגו, ושנשחטו, ושנשרפו
ושנטבחו, ושנחנקו חיים ושנספו על קדוש
השם, בידי המרצחים הגרמנים ועוזריהם
משאר העמים: באושויץ, ברגו-בלז, דחאו,
מייידנק, מאוטהאוזן, סוביבור, תרזיינשטט,
בטרבלינקה ובשאר מחנות השמד בגלות
אירופה: בעבור שכל הקהל מתפלל לעלוי
נשמתם, לכן בעל הרחמים יסתירם בסתר
כנפיו לעולמים, ויצרור בצרור החיים את
נשמתם. ה' הוא נחלתם, ויזכור לנו עקדתם,
ותעמוד לנו ולכל ישראל זכותם. ארץ אל
תכסי את דמם ואל יהי מקום לזעקתם.
בזכותם נדחי ישראל ישובו לאחזתם,
והקדושים לזכרון תמיד נגד עיניך תהא
צדקתם, וינוחו בשלום על משכבותם
ויעמדו לגורלם לקץ הימין, ונאמר אמן.

Boże pełen miłosierdzia, który mieszkasz na
wysokościach, daj niezakłócony odpoczynek pod
skrzydłami Twojej Obecności, na poziomach świętości
i czystości, świecących jak blask sklepienia
niebieskiego, dla wszystkich dusz sześciu milionów
Żydów, ofiar Holokaustu, mężczyzn, kobiet, chłopców
i dziewcząt. Wszyscy oni byli święci i czysti, wśród
nich byli wielcy uczeni i sprawiedliwi, cedry libańskie,
mistrzowie Tory. Zamordowano ich, zaszlachtowano
i spalono, masowo wymordowano, uduszono,
pozbawiono życia, zginęli jako męczennicy z rąk
niemieckich katów i ich popleczników innych
narodowości w Auschwitz, Bergen Belsen, Dachau,
Majdanku, Mauthausen, Sobiborze, Theresienstadt,
Treblince i innych obozach zagłady w europejskiej
diasporze. Wszyscy tu zgromadzeni modlą się o pokój
ich dusz. Daj im schronienie, o Dawco Miłosierdzia,
w cieniu Twych skrzydeł na wieki, zwiąż ich dusze
węzłem życia. Bóg jest ich dziedzictwem. Niech On ich
wspomina, skłonnych do ofiar, niech ich zasługa dla nas
i Izraela będzie wstawiennictwem na zawsze. Niech ich
krew nigdy nie zniknie nikomu z oczu i niech będzie ich
lament wysłuchany. Niech ocaleni Izraela dzięki ich
zasługom powracają do kraju, który jest ich prawnym
dziedzictwem. Nie zapominaj Boże o sprawiedliwości
świętych. Daj im wieczne odpoczywanie, tam gdzie
spoczywają ich szczątki i niech powstaną w dniach
ostatecznych. Mówmy: Amen.

*Modlitwę tę odmawia się corocznie w Amsterdamie
w dawnym teatrze „Hollandse Schouwburg”
z okazji Jom ha-Szoa – Dnia Pamięci Holokaustu*

אדון עולם

Adon olam

Pan wszechświata

2

אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מֶלֶךְ
בְּטָרֶם כָּל יֵצִיר נִבְרָא
לֵעֵת נַעֲשֶׂה בְּחֶפְצוֹ כָּל
אִזִּי מֶלֶךְ שָׁמוֹ נִקְרָא

Pan wszechświata, który królował,
zanim wszelka forma została stworzona.
W czasie, gdy wszystko powstało, z Jego woli,
wtedy został ogłoszony królem.

וְאַחֲרֵי כָּכָל הַכֹּל
לְבַדּוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא
וְהוּא הָיָה וְהוּא הֵנָּה
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאָרָה

A po tym, gdy skończy się wszystko,
On sam – Straszliwy – będzie królował.
On był, On jest,
On będzie we wspaniałości.

וְהוּא אֶחָד וְאֵין שֵׁנִי
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחְבִּירָה
בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תְּכֵלִית
וְלוֹ הָעֶזְ וְהַמְשָׁרָה

On jest Jedyny, nie ma drugiego,
by [go] z Nim porównać, by [go] z Nim zestawić.
Bez początku, bez końca,
Jego jest siła i panowanie.

וְהוּא אֱלֹהֵי יְחִי גּוֹאֲלִי
וְצוֹר חֲבָלֵי בְּיוֹם צָרָה
וְהוּא נָסִי וּמָנוֹס לִי
מִנֶּת כּוֹסֵי בְּיוֹם אֶקְרָא

On jest moim Bogiem, moim żyjącym Wybawcą,
Opoką w moim cierpieniu, w czasie niedoli.
On jest moim Sztandarem i moją ucieczką,
udziałem mojego kielicha w dniu, gdy będą Go wołał.

בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
בְּעֵת אִישׁוֹן וְאַעֲרִירָה
וְעַם רוּחִי גִוְיָתִי
אֲדַנִּי לִי וְלֹא אֵירָא

W jego ręce powierzam mojego ducha,
gdy śpię i gdy się budzę,
a z moim duchem moje ciało.
Haszem jest ze mną, nie będę się lękał!

והוא רחום

We-Hu rachum

A On jest litościwy

3

(תהלים ע"ח , כ' 10)

(Ps 78,38; 20,10)

וְהוּא רַחוּם | יִכַּפֵּר עוֹן וְלֹא-יִשְׁחִית
וְהִרְבֵּה לְהַשְׁיב אָפּוֹ וְלֹא-יָעִיר
כָּל-חַמָּתוֹ:

On jednak, litując się, odpuszczał winę, a nie wytracał
ich, i często powściągał swój gniew, i nie pobudzał
całej swej zapalczywości.

ה' הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ
בְּיוֹם-קָרָאנוּ:

Panie, wybaw króla, a nas wysłuchaj
w dniu, w którym [Cię] wzywamy.

אבינו מלכנו

Awinu Malkenu
Ojcze nasz, Królu nasz

אָבִינוּ מֶלְכֵנוּ חַנּוּן וְעֲנּוּן
כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים
עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וְחֶסֶד וְהוֹשִׁיעֵנוּ

Ojcze nasz, Królu nasz, zmiłuj się nad nami
i odpowiedz nam, choć nie mamy dobrych uczynków,
wyświadczyć nam miłosierdzie i dobroć, i zbaw nas.

תקיעה בשופר

Dęcie w szofar

– תקיעה –
– שברים –
– תרועה –
– תקיעה גדולה –

– tekia
– szewarim
– terua
– tekia gedola

זכרתי לך

Zacharti lach
Pamiętam

(ירמיהו ב' 2; יחזקאל ט"ז 60; ירמיהו ל"א 19)

(Jr 2,2 Ez 16,60 Jr 31,20)

זָכַרְתִּי לְךָ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ
אֲהַבַת כְּלוּלֶיךָ
לְכִתְּךָ אַחֲרֵי בְּמִדְבָּר
בְּאַרְץ לֹא זְרוּעָה

Pamiętam wierność twej młodości,
miłość twego narzeczeństwa,
kiedy chodziłaś za Mną na pustyni,
w ziemi, której nikt nie obsiewa.

וְזָכַרְתִּי אֲנִי אֶת בְּרִיתִי אוֹתְךָ
בִּימֵי נְעוּרֶיךָ
וְהִקְמוֹתִי לְךָ
בְּרִית עוֹלָם

Ja jednak wspomnę o przymierzu, które z tobą zawarłem
za dni twojej młodości,
i ustanowię z tobą
przymierze wieczne.

וְנֶאֱמַר
הֲבֵן יָקִיר לִי אֶפְרַיִם
אִם יֶלֶד שְׁעָשָׂעִים
כִּי־מִדֵּי נִבְרִי בּוֹ
זָכַר אֶזְכָּרְנוּ עוֹד
עַל־כֵּן הָמוּ מֵעַי לוֹ
רַחֵם אֶרְחָמֵנוּ
נָא ה'

Napisano także:

Czy Efraim nie jest dla Mnie drogim synem
lub wybranym dzieckiem?
Ileć bowiem się zwracam przeciw niemu,
nieustannie go wspominam.
Dlatego się skłaniają ku niemu moje wnętrzności;
muszę mu okazać miłosierdzie!
— wyrocznia Pana.

יִרְאוּ עֵינֵינוּ וְיִשְׁמַח לִבֵּנוּ וְתִגַּל בְּפִשְׁנוּ
בִּישׁוּעָתְךָ בְּאַמַּת בְּאַמּוֹר לְצִיּוֹן מֶלֶךְ
אֱלֹהֵינוּ. ה' מֶלֶךְ ה' מֶלֶךְ ה' יִמְלֹךְ
לְעוֹלָם וָעֶד. כִּי הַמְּלָכוֹת שְׁלָךְ הִיא
וְלְעוֹלָמִי עַד תִּמְלֹךְ בְּכָבוֹד. כִּי אֵין לָנוּ
מֶלֶךְ אֶלָּא אַתָּה.

Oby nasze oczy ujrzały, oby nasze serce się uradowało
i oby nasza dusza ucieszyła się Twoim zbawieniem
w prawdzie, gdy będzie się mówić do Syjonu:
„Twój Bóg króluje”. Haszem króluje, Haszem królował,
Haszem będzie królował na wieki. Gdyż królestwo jest
Twoje, na wieki będziesz królował, bo nie mamy innego
króla niż Ty.

לֹא יִשָּׂא גּוֹי

Lo jisa goj

(ישעיהו ב' 4)

Naród przeciw narodowi nie podniesie miecza
(Iz 2,4)

לֹא-יִשָּׂא גּוֹי אֶל-גּוֹי חֶרֶב
וְלֹא-יִלְמְדוּ עוֹד מִלְחָמָה:

*Lo jisa goj el goj cherev,
Naród przeciw narodowi nie podniesie miecza,
we-lo jilmedu od milchama.
nie będą się więcej zaprawiać do wojny.*

Adío querida

Żegnaj, ukochana (ladino)

Tu madre cuando te parió
Y te quitó al mundo
Coraçon ella no te dió
Para amar segundo,

Kiedy matka cię urodziła
I wydała na świat,
Nie dała ci serca
Do kochania.

Adío,
Adío Querida,
No quero la vida,
Me l'amagrates tu,

Żegnaj,
żegnaj, ukochana,
Nie chce mi się żyć,
Uczyniłaś mnie nieszczęśliwym.

Va, búxcate otro amor,
Aharva otras puertas,
Aspera otro ardor,
Que para mi sos muerta.

Pójdę poszukać innej miłości,
Zapukam do innych drzwi,
Z nadzieją na inny żar,
Bo dla mnie już umarłaś.

וּשְׁמְרוּ

We-szamru

(שמות ל"א 16-17)

Niechaj strzegą

(Wj 31,16-17)

וּשְׁמְרוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת
אֶת-הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתָם בְּרִית עוֹלָם: בֵּינִי
וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֹת הוּא לְעֹלָם
כִּי-שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת-הַשָּׁמַיִם
וְאֶת-הָאָרֶץ וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנָּפֶשׁ:

Izraelici winni przestrzegać szabat
jako przymierza wiecznego poprzez pokolenia.
To będzie znak wiekuisty między Mną a Izraelitami,
bo w sześć dni Pan stworzył niebo i ziemię,
a w siódmym dniu odpoczął i wytchnął.

על כל אלה

Al kol ele

For all these things

על הדבש ועל העוקץ,
על המר והמתוק,
על בתנו התינוקת
שמור אלי הטוב.

Every bee that brings the honey
Needs a sting to be complete
And we all must learn to taste
the bitter with the sweet.

על האש המבוערת,
על המים הזכים,
על האיש השב הביתה
מן המרחקים.

Keep, oh Lord, the fire burning
Through the night and through the day
For the man who is returning
from so far away.

על כל אלה, על כל אלה,
שמור נא לי אלי הטוב.
על הדבש ועל העוקץ,
על המר והמתוק

For the sake of all these things, Lord,
Let your mercy be complete
Bless the sting and bless the honey
Bless the bitter and the sweet.

אל נא תעקור נטוע,
אל תשכח את התקווה
השיבני ואשובה
אל הארץ הטובה.

Don't uproot what has been planted
So our bounty may increase
Let our dearest wish be granted:
Bring us peace, oh bring us peace.

שמור אלי על זה הבית,
על הגן, על החומה,
מיגון, מפחד פתע
וממלחמה.

Save the houses that we live in
The small fences and the wall
From the sudden war-like thunder
May you save them all.

שמור על המעט שיש לי,
על האור ועל הטף
על הפרי שלא הבשיל עוד
ושנאסף.

Guard what little I've been given
Guard the hill my child might climb
Let the fruit that's yet to ripen
Not be plucked before its time.

על כל אלה ...

For the sake of all these things...

מרשרש אילן ברוח,
מרחוק נושר כוכב,
משאלות ליבי בחושך
נרשמות עכשיו.

As the wind makes rustling night sounds
And a star falls in its arc
All my dreams and my desires
Form crystal shapes out of the dark.

אנא, שמור לי על כל אלה
ועל אהובי נפשי,
על השקט, על הבכי
ועל זה השיר.

Guard for me, oh Lord, these treasures
All my friends keep safe and strong,
Guard the stillness, guard the weeping,
And above all, guard this song.

על כל אלה ...

For the sake of all these things...

כל עוד בלבב פנימה
נפש יהודי הומיה,
ולפאתי מזרח קדימה,
עין לציון צופיה,

עוד לא אבדה תקוותנו,
התקווה בת שנות אלפים,
להיות עם חופשי בארצנו,
ארץ ציון וירושלים.

*Kol od ba-lewaw penima,
Jak długo w sercu tętni krew,*

*Nefesz jehudi homija,
Dusza żydowska życiem drga,*

*U-l-faatej mizrach kadima,
I w stronę Wschodu, hen, się rwie,*

*Ajin le-Cijon cofija.
Wzrok do Syjonu biegnie bram.*

*Od lo awda tikwatenu,
Tak ufność w nas nie zaginie,*

*Ha-tikwa bat sznot alpajim,
Nadzieja dwóch tysiącleci,*

*Li-hjot am chofshi be-arcenu,
Wolnym lud będzie w własnej krainie,*

*Erec Cijon wi-Jruszalajim.
W Syjońskiej ziemi, w Jerozolimie*

אַלע ברידער

Ale brider

Wszyscy braćmi (jidysz)

און מיר זינען אַלע ברידער,
און מיר זינגען שיינע לידער,
און מיר האַלטן זיך אין איינעם,
אזעלכעס איז ניטאָ ביי קיינעם.
אוי, אוי, אוי ...

און מיר זינען אלע אייניק,
צי מיר זינגען פיל צי ווייניק,
און מיר ליבן זיך דאָך אלע,
ווי אַ חתן מיט אַ כלה.
אוי, אוי, אוי ...

און מיר זינען אלע שוועסטער,
אזוי ווי רחל, רות און אסתר.
און מיר זינגען אלע פריילעך,
ווי יונתן און דוד המלך.
אוי, אוי, אוי ...

*Un mir zajnen ale brider,
Wszyscy jesteśmy braćmi,*

*Un mir zingen szejne lider,
Śpiewamy piękne piosenki,*

*Un mir haltn zich in ejnem,
Trzymamy się razem,*

*Azelches iz nito baj kejnem.
Tak jak nikt inny.*

Oj-joj-joj...

*Un mir zajnen ale ejnik,
Wszyscy jesteśmy jedno,*

*Cy mir zajnen fil cy wejnik,
Czy nas dużo, czy mało,*

*Un mir libn zich doch ale,
Wszyscy się kochamy*

*Wi a chosn mit a kale.
Jak pan młody z panną młodą.*

Oj-joj-joj...

*Un mir zajnen ale szwester,
Wszystkie jesteśmy siostrami,*

*Azoy wi Rochl, Rus un Ester,
Jak Rachela, Rut i Estera,*

*Un mir zajnen ale frejlech,
I wszyscy jesteśmy weseli,*

*Wi Jojnason un Dowid hamejlech.
Jak Jonatan i król Dawid.*

Oj-joj-joj...

הנה מה טוב

Hine ma tow

Oto jak dobrze

(תהלים קי"ג 1)

(Ps 133,1)

הנה מה טוב ומה נעים

*Hine ma tow u-ma naim
Oto jak dobrze i miło,*

שבת אחים גם יחד:

*szewet achim gam jachad.
gdy bracia mieszkają razem;*

Śpiew:

kantore Tom A. Fürstenberg (Holandia)

Projekcja:

Krzysztof Kwiatkowski i Janusz Marciniak

Al kol ele

muz. i sł. Naomi Szemer

Tłumaczenia tekstów:

1

Hanka Vossen

2, 4, 7

Ewa Gordon (*Sidur Pardes Lauder*; Fundacja Ronalda S.Laudera, Kraków 2005)

3, 6, 8, 10, 14

Biblia Tysiąclecia (wyd. V), Pallotinum, Poznań 2000

9, 13

dr Aleksandra Chazer-Prosiacka

11

Theodore Bikel

12

ks. Bernard Wodecki

Transkrypcja:

12, 13

Leszek Kwiatkowski

14

Boi Kala: Przybywaj Oblubienico: śpiewnik szabatowy, Austeria, Kraków 2007

Korekta i konsultacje językowe:

Leszek Kwiatkowski

Skład:

Krzysztof Kwiatkowski

Dziękujemy Panu Piotrowi Sztymie za pomoc w przygotowaniu śpiewnika.

XIV Dzień Judaizmu

Patronat honorowy:

Arcybiskup Metropolita Poznański Stanisław Gądecki,
Wojewoda Wielkopolski Piotr Florek,
Marszałek Województwa Wielkopolskiego Marek Woźniak,
Prezydent Miasta Poznania Ryszard Grobelny

Organizacja:

Referat ds. Dialogu Międzyreligijnego Archidiecezji Poznańskiej,
Fundacja Synagoga Nowa – Centrum Dialogu,
Stowarzyszenie COEXIST,
Wydział Teologiczny Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu,
Hufiec Poznań „Siódemka”

Mecenat:

Sponsorzy:

SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGOPOZnań*
* Miasto Kształniące

Volkswagen Poznań

(Sponsor koncertu w synagodze)

Święty Wojciech
wydawnictwoKREISEL
KLEJE • GIPS • TYNKI*posir
Forum i Centrum Spotkań Żydów